

מסורת הש"ס

(א) פסחים (ב) ט"ו שם נקמן קי. כ"ב קה"א, (ג) י"א ח"א ע"ש,

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמה יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב ששיענה לו ראובן, ששילם לו ראובן זה מנחם למשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה (פסחים ט"ו א.). דוקאן עליו במלכותו. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליון ושמעון נכסיו לו עליון (ט"ו). ומת ראובן. המוכר, וכן בעל חוב וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומים, ופיסה שמעון לבעל חוב דראובן באותן המעות (ט"ו). דינא הוא דאמרי ליה רבא. ראובן. א"ע"ג דלכאון קבל עליה אחריות מכירה זו אפילו הכי יטען בני ראובן לנא על שמעון ולומר אנן מטלטלין שבק אבון חוב. לא הית חייב עליו אלא מעות ולא היה לך ליתן לבעל חוב ולא לעכב בשביל אחריות מכירתך. דמטלטלי דיתמי לא שיעבדו לבעל חוב דקרקע לא יתומים לא דלארמין בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמחיים חל שיעבדא עליהן, אבל על מעות שלא היו בעין לא חיל שיעבדו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כחן לה, ונבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוהו זה כלום (ט"ו). אמר רבא אי פיקח אידיך. זה שמעון, יטען ויאמר לנא אין לי מעות לפדות לנא אלא קרקע יש לי ותמנה לנא בחיובתו ויחזיר ויגבה אותם מהם בשביל אביהן, מכירה שקבל אביהן עליו, דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגבלי מילתא דלא מטלטלי הוא דשכיב גביה אלא קרקע (ט"ו). יתומים. בני מלוה, שבקו קרקע מן הלוה, בעל חוב. לא אביהן שנתחייב לו אביהן מעות, חזר וגובה אותה מן (רשב"ם ב"ב קה"א). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. רצה מלוה גובה אחר שדה, אומר ליה שיעבדי שקלא, רצה שמעון גובה מידיות דל"ל את בעל דברים דיתא דשקלא טלחה נכמי דראובן (ב"ב ח.). ולא אמר. דגובה מלוה, אלא דזון לו בינויות (ט"ו).

תוספות ר"ד

אמר רמב"ם דראובן שמכר שדה לשמעון שמה באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי ל"י מינה דינא הוא דאמרי ליה שמעון ומפצי לראובן פ"י אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"ג דהיה טריף ליה אמר רמב"ם דינא דאדיל שמעון ומפצי ל"י שאילו מכרה שמעון

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה יומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה חוב דעלמא דמי (א) אמר רמי בר חמא דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופיסייה בזוי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא דאי פקח אידיך מגבי להו ניהלייהו ארעא וחדר גבי לה מיניהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבוב ה"תומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב וחזר וגובה אותה מהן (א) אמר רבא דראובן ומכר שדה אחת ללווי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דגובה בינויות אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבני ארעא דלא חיואי לך ובינויות נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינויות דכוותה אבל

דמיו המעות והדר בני מיניה בשביל דאמרי ליה לא ירשנו קרקע זה מאזינו אלא לקחנהו במעות דאמר להו ע"י שעבד חוב אביהם בזה לנא והרי היא לנא כמירוש קרקע שלקח אביהם בחיי: צ"ח. של אביהם: חזר וגובה אותה מהם. כאילו נפלה להם ממש בירשה: כל שדוסי. בשטר אחד. דבשני שטרות אין גובין מלוה אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחריות דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: רצה מזה גובה רצה מזה גובה. וכדמסיים ואילו דזון לוי משמעון בינויות ששעבד בעל חוב עליה ולא שבק בינויות משל ראובן אלא שמעון הלך רצה לגבות משמעון עידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמנא משל ראובן אלך כלום לא אטריח את לוי שנית לי מקום לגבות רצה מלוה גובה כגון אם לא ימנא אלא שמעון משל ראובן אלא ויזכור גובה בינויות מלוה דל"ל לקחת את שעבדי בינויות שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינויות זו מראובן והינה אלא בינויות לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדמתן [גיטין מה:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן ויזכורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אלא בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אלא כחן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא צא:

דינא

ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויזכורית תקנה לוקח ראובן אלא בזה תקנה לא יחא לי כדרכא דב"ק דב"ק (דף ט:) הלך מצי לפרש בשני שטרות וזיכור. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דיוקא בשטר א' אלא בשני שטרות ולקח שמעון באחריות ולי לקח משמעון אותה שלפני האחרונה אינו יכול לגבות מלוה דל"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חיואי למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא ויזכורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית כולם ביד שמעון הבינויות והיזכורית שהיא עידית היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא דב"ק (סס) וכן אם זון לוי בינויות ושכן בינויות יכול לומר הנחתי לי מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידית והראשונה שלקח לוי בינויות ולא שבק בינויות דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וזבני ארעא דלא חיואי לך: רצה מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דאמרין אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויזכורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים וינהו שהרי זה הצ"ח צא מכח ראובן:

מי שהיה נשוי פרק עשירי בתובות

צב.

וקפו במלוה לא מצי אמרי בני ראובן לשמעון מדי דחשדינן הכן מעות כאילו הן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יטורפה ממנו וא"כ אתי שפיר דקנט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו לנא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דיוקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעילי ונפיק

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה יומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה חוב דעלמא דמי (א) אמר רמי בר חמא דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופיסייה בזוי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא דאי פקח אידיך מגבי להו ניהלייהו ארעא וחדר גבי לה מיניהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבוב ה"תומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב וחזר וגובה אותה מהן (א) אמר רבא דראובן ומכר שדה אחת ללווי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דגובה בינויות אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבני ארעא דלא חיואי לך ובינויות נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינויות דכוותה אבל

מלוה אלא לא זקפו ליכא למיחש לשמה התפיסו קררי וליכא שצועה והואיל וכן לא מצי יתמי למימר ליה ולא מיד. מ"ר. ותימנה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לזרי א"כ למנא דמפרש טעמא דערבין פרק שם היתומים (דף כג.) דאין מוקפין לנכסי יתומים קטנים אלא"כ רבית אכולת בהן משום דכרי משכנת לה דמוקפין כמו לראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חזר על היתומים ומוקפין הואיל ולא חיישין לזרי ואמר לי רבי נהי דציתומים גדולים לא היה חיישין לזרי כה"ג ציתומים קטנים חיישין טפי: ופיסייה בזוי. אומר רבי דרבותא הוא לא מצעיא היכא דלא פייסיה דאזינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דקד"ה הרי פרע חוב שלהם וקילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפי' אמרי ליה אנן מטלטלין כו': אי פיקח אידיך מגבי דהו ניהלייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמר' לעיל דפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוי היכא דלית ליה זוי מ"מ אם הפסיד הלוה בזה לא יתן לו זוי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר ב"ה שדותיו לשמעון**. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה משום דאזינו יכול לגבות מלוה אלא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוה דל"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנהא שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנוטרות

ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויזכורית תקנה לוקח ראובן אלא בזה תקנה לא יחא לי כדרכא דב"ק דב"ק (דף ט:) הלך מצי לפרש בשני שטרות וזיכור. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דיוקא בשטר א' אלא בשני שטרות ולקח שמעון באחריות ולי לקח משמעון אותה שלפני האחרונה אינו יכול לגבות מלוה דל"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חיואי למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא ויזכורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית כולם ביד שמעון הבינויות והיזכורית שהיא עידית היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא דב"ק (סס) וכן אם זון לוי בינויות ושכן בינויות יכול לומר הנחתי לי מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידית והראשונה שלקח לוי בינויות ולא שבק בינויות דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וזבני ארעא דלא חיואי לך: רצה מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דאמרין אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויזכורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים וינהו שהרי זה הצ"ח צא מכח ראובן:

עין משפט
נר מצוה

יד א ב מ"י פ"ט מ"ג
מכירה ה' י סמג
לאין קפ טוש"ע ח"מ סי'
רס סעיף ב:
פ"ג ד מ"י פ"ח מ"ג
מלוה וזה ה' י סמג
עשין ד' טור ח"מ סימן
קא:
פ"ג ד מ"י פ"ט ט' סמג
שם טוש"ע ח"מ סי'
ק סעיף א:
יד ו מ"י פ"ט מ"ג מלוה
וזה ה' י סמג עשין
ד' טוש"ע ח"מ סי' קט
סעיף א:

תוספות ר"ד

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטורפה ממנו רצה מזה גובה רצה מזה גובה וכל דאמרי ליה לא יחזיר שיהי' שדה באחריות לקחה ממנו כל כשוכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הא לא מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטריף לה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב בכ"ח דעלמא דמי: אמר רמב"ם דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי דהיה אלא כחב לו שט"ח עליו ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף להו שמעון ופיסייה ב"ח דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא דאי פקח אידיך מגבי להו ניהלייהו ארעא וחדר גבי לה מיניהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבוב ה"תומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב וחזר וגובה אותה מהן (א) אמר רבא דראובן ומכר שדה אחת ללווי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דגובה בינויות אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבני ארעא דלא חיואי לך ובינויות נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינויות דכוותה אבל